

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้
ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีถิ่นแห่งท้องถิ่น ที่มีต่อความฉลาดรู้ทาง
ภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Effects of Learning Management Using Geographic Process with
Learning Resources in Ratchaburi Province on the Topic of
Geography and Local's Colors towards Fourth Grade Geo
Literacy

^{1*}สุภาพร ชนะมาร Supaporn Chanaman

^{2**}กัลยา เทียนวงศ์ Kanlaya Tienwong

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2} Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: supaporntai777@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: TIENWONG_K@gmail.com

Received September 29, 2025; Revised October 14, 2025; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์กับ
สีถิ่นแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้
โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี 2) เปรียบเทียบความฉลาดรู้
ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทาง
ภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรีและ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง
(experimental research) ทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (pre - experimental
designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้

โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย 2) แบบวัด ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์และ 4) แบบสอบถามความ คิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่ง เรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กระบวนการทางภูมิศาสตร์; ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์; แหล่งเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare the learning achievement in "geography and the local's colors" of fourth grade students before and after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province; 2) compare the geographical literacy of fourth grade students after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province; and 3) investigate study the opinions of fourth grade students towards learning. The research design used in this study was experimental research. The researcher conducted the experiment according to the pre-experimental designs, a single group, pre-test and post-test. The sample group students of the 2024 academic year cluster random sampling. The instruments were: 1) lesson plans 2) an assessment form of geo-literacy test; 3) a geography learning achievement test and 4) a questionnaire on opinion of students. The statistical analysis by mean, standard deviation, t-test for dependent, and content analysis. The research findings revealed that: 1) The geographical literacy of fourth grade students after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province were significantly higher than before participation learning at .05 level of significant. 2) The geography learning

achievement of fourth grade students after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province were significant higher than before participation learning at .05 level of significant. 3) Opinions of fourth grade students towards learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province were at the highest level of agreement.

Keywords: Geographic Process; Geo-literacy; Learning Resources

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากทำให้เกิดความเสื่อมโทรม การลดลงและการสูญเสียของทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ผลของการเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของทุกคน โดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ซึ่งเหตุปัจจัยดังกล่าวนำไปสู่การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่สามารถสังเกตเห็นได้ในปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันส่งผลต่อชีวิตของทุกคน นอกจากนี้การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความเจริญของเศรษฐกิจที่ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อความยั่งยืนของโลกและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (กนก จันทรา, 2561) จากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดสภาพอากาศสุดขั้ว (climate extremes) จนนำไปสู่ภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องจากภูมิอากาศทางธรรมชาติทั่วโลก ในด้านการจัดการศึกษาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด ทั้งด้านกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการสภาพปัญหาเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้คนไทยได้มีการรู้เท่าทันในศตวรรษที่ 21 นี้ จึงมีการทบทวนและปรับปรุงสาระสำคัญของสาระภูมิศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ให้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับปัญหาดังกล่าว เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมีความเหมาะสม และมีความเป็นสากลยิ่งขึ้น นักเรียนจึงต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการ และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) เนื่องจากรายวิชาภูมิศาสตร์ ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นรายวิชาที่สำคัญที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนา นักเรียนให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจระบบธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจาก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้ Edelson (2011) อธิบายว่า ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญในการเตรียมพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เพราะความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวันโดยคำนึงถึงบริบทโดยรอบ สำหรับในการทำงานความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้เกิดการวางแผนและการสร้างกลยุทธ์ที่ลดต้นทุนสิ่งแวดล้อมและสังคม สำหรับการเป็นพลเมืองและจะช่วยให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นักเรียนจะมีความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการ ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามสาเหตุและปัจจัยอันจะนำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ในด้านการจัดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่ได้อธิบายถึงความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ว่ามีความสำคัญอันเป็นความรู้พื้นฐานของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในการแสวงหาความรู้ และตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับทำเลที่ตั้งหรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ บนพื้นผิวโลก การพัฒนาให้นักเรียนสามารถดำรงตนอยู่ในวิถีของการเป็นพลเมืองโลกที่ดี ตลอดจนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้นักเรียนตระหนักในเรื่องของความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ โดยจะสอดแทรกความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ทั้งนี้จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ในปีการศึกษา 2565 ที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยภาพรวมค่อนข้างต่ำกว่าวิชาอื่นๆ จากการสอบถามปัญหาจากครูผู้สอนที่เคยทำการสอนในปีการศึกษาที่ผ่านมา เนื่องจากเนื้อหาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีหลายสาระ มีเนื้อหาจำนวนมากการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นลักษณะการสอนตามตำรา หนังสือ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่เข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้ ขาดการคิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ จึงควรมีการปรับการจัดการเรียนรู้แบบเดิมนั้นเน้นแค่เพียงเนื้อหาในตำรา ทั้งนี้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อให้นักเรียนรู้ เข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้น พร้อมปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นตนเองด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนรายวิชาภูมิศาสตร์จะต้องจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยส่งเสริมความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-literacy)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะดังที่กล่าวมา จึงได้มีการศึกษาทดลอง จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ประกอบกับ บริบทสถานศึกษาที่ผู้วิจัยทำการสอนอยู่นั้น ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่จัดได้ว่าเป็นแหล่งวิทยาการใน ท้องถิ่นที่มีความสำคัญที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน เช่น แหล่งเรียนรู้ ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การใช้เป็นแหล่งการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา และลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์จริง เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกรักและหวง แห่นในทรัพยากรท้องถิ่นของตน การใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จึงเป็น สิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ มากที่สุด ช่วยทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการสร้างทักษะ ความรู้ ความจำ การสังเกต และเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่อยู่รอบตัว แหล่งการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจึงเป็นการเรียนรู้จากแหล่ง วิทยาการของจริงหรือการสร้างประสบการณ์จริง (คมกริช บุญเขียว, 2564; ประยูร วงศ์จันทร์, 2555) นอกจากนี้การเรียนรู้ในสาขาวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์มีลักษณะเป็นกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ต้องใช้วิธีการศึกษาหาความรู้ โดยหาคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำไปใช้ ในการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวได้

จากความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นดังกล่าว นำมาซึ่งการศึกษาเพื่อ ทดลองใช้แหล่งเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้ศึกษาจากสถานที่จริงซึ่งมีความจำ เป็นมากในการศึกษาปัจจุบัน เพราะการศึกษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ตาม ความสามารถและความต้องการของนักเรียน โดยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความรักความหวงแหนและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลการเรียนรู้และพัฒนาความฉลาดรู้ทาง ภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ผ่านหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่ง ท้องถิ่น ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการที่จะพัฒนานักเรียนที่ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา จึงมุ่งศึกษาผลการเรียนรู้และพัฒนาการความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการ เรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้ นักเรียนมีความสามารถในการวางแผนและ เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ผู้วิจัยได้ทำการทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (pre - experimental designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มประชากร** คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่อยู่ในโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 6 อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว (แหลมราษฎร์บำรุง) โรงเรียนวัดปากช่อง โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง และโรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งหมด 82 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 15 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้** มี 4 ประเภท ประกอบด้วย

2.1 แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นหน่วยที่ 4 ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น จำนวน 3 แผน รวมทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง มีขั้นตอนในการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาทดลองในครั้งนี้

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4) ศึกษาความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

5) ลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

6) ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน

7) สร้างแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน รวมทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง

8) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

9) นำแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มาปรับปรุงและแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

10) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

11) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีประเด็น ดังนี้ (1) การปรับแก้การใช้ภาษาให้ถูกต้อง (2) การปรับแก้ชื่อหน่วยการเรียนรู้

12) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ซึ่งเคยเรียนเนื้อหาเช่นเดียวกันมาก่อน

13) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยกับตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน จำนวน 15 คน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น จำนวน 1 ฉบับ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้

ขอบข่ายเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ตามระดับความรู้ของนักเรียน ที่แสดงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม (Bloom's Taxonomy) เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่นำมาใช้ในการทดลองทั้งสิ้น 30 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภูมิศาสตร์

5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของข้อคำถามกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดแต่ละข้อ

6) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน

7) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 45 ข้อ ไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว (แหลมราษฎร์บำรุง) จ. ราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

8) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ซึ่งผลวิเคราะห์ข้อสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 หมายถึง มีค่าความเชื่อมั่นสูง ข้อสอบที่ใช้ได้ทั้งหมด 40 ข้อ

9) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้ในการทดลองเพื่อเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน

2.3 แบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสนแห่งท้องถิ่น โดยเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียน 2 ครั้ง คือการทดสอบก่อนเรียน (pre - test) และการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล แบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) วิเคราะห์จุดประสงค์ ตัวชี้วัด เนื้อหา และสร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์เชิงสถานการณ์แบบปรนัย จำนวน 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ เพื่อนำไปหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

4) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

5) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

6) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

7) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

8) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น จำนวน 45 ข้อ ไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว (แหลมราษฎร์บำรุง) ราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างการวิจัย เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบ และค่าอำนาจจำแนก (r)

9) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ซึ่งผลวิเคราะห์ข้อสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 หมายถึง มีค่าความเชื่อมั่นสูง

10) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น ไปใช้ในการทดลองเพื่อเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกะเรียน

2.4 แบบสอบถามความคิดเห็น ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น โดยใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ โดยวัด 3 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย จำนวน 12 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียน ดังนี้ 1) ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนจากงานวิจัยเอกสารการวัดและประเมินผล 2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จำนวน 1 ฉบับ โดยสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกะเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า 3) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 5) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน 6) นำแบบสอบถามความคิดเห็นมาปรับปรุง

แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 7) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 15 คน ปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	15	30	16.27	2.89	13.11*	0.00
หลังเรียน	15	30	24.20	3.57		

* $p < 0.05$, $df = 14$

จากตารางที่ 1 พบว่า ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่ส้นแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี หลังเรียน ($M = 24.20$, $S.D. = 3.57$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 16.27$, $S.D. = 2.89$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ($p = .00$) น้อยกว่า 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่ส้นแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 15 คน ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่ส้นแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	15	30	17.27	4.03	14.16*	0.00
หลังเรียน	15	30	23.87	3.33		

* $p < 0.05$, $df = 14$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่ส้นแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี หลังเรียน ($M = 23.87$, $S.D. = 3.33$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 17.27$, $S.D. = 4.03$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ($p = .00$) น้อยกว่า 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี ปรากฏตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

ข้อที่	รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
1	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิประเทศ และความสัมพันธ์ของระบบธรรมชาติและมนุษย์	2.87	0.35	มาก	3
2	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้	2.87	0.35	มาก	3
3	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล	2.73	0.59	มาก	5
4	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ฝึกการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่ ภาพถ่ายจากดาวเทียม รูปถ่าย ฯลฯ ทำให้นักเรียนเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	2.67	0.62	มาก	6
รวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		2.79	0.15	มาก	2
ด้านบรรยากาศในการเรียน					
5	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความสนใจ สามารถตั้งคำถาม และมีความสนุกสนานในการเรียน	3.00	0.00	มาก	1
6	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน บรรยากาศใน	3.00	0.00	มาก	1

ข้อ ที่	รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ ที่
	การเรียนรู้มีความเหมาะสม				
7	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่ม และมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	2.93	0.26	มาก	2
8	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม	3.00	0.00	มาก	1
รวมด้านบรรยากาศในการเรียน		2.98	0.13	มาก	1
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้					
9	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	2.73	0.59	มาก	5
10	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้	2.87	0.35	มาก	3
11	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้เข้าใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.60	0.63	มาก	7
12	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น	2.80	0.56	มาก	4
รวมด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้		2.75	0.13	มาก	3
รวมทั้งหมด		2.84	0.01	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 2.84, S.D. = 0.01$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านบรรยากาศในการเรียน อยู่ในระดับมาก ($M = 2.98, S.D. = 0.13$) ลำดับที่ 2 ด้านการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($M = 2.79, S.D. = 0.15$) และลำดับที่ 3 ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 2.75, S.D. = 0.13$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ หลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ตรงผ่านกระบวนการทางภูมิศาสตร์ 5 ขั้นตอน

ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และการสรุปเพื่อตอบคำถาม โดยการบูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้บุคคลมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่จะนำไปสู่การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ สามารถอธิบายและให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบสำหรับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของกนก จันทร์หา ที่ได้อธิบายถึงทักษะทางภูมิศาสตร์ไปในทิศทางเดียวกันว่า เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกทักษะทางภูมิศาสตร์นั้น จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพและวิถีชีวิตของมนุษย์มากขึ้น (กนก จันทร์หา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ในสาระภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ระบุไว้ว่า สาระภูมิศาสตร์ช่วยให้นักเรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

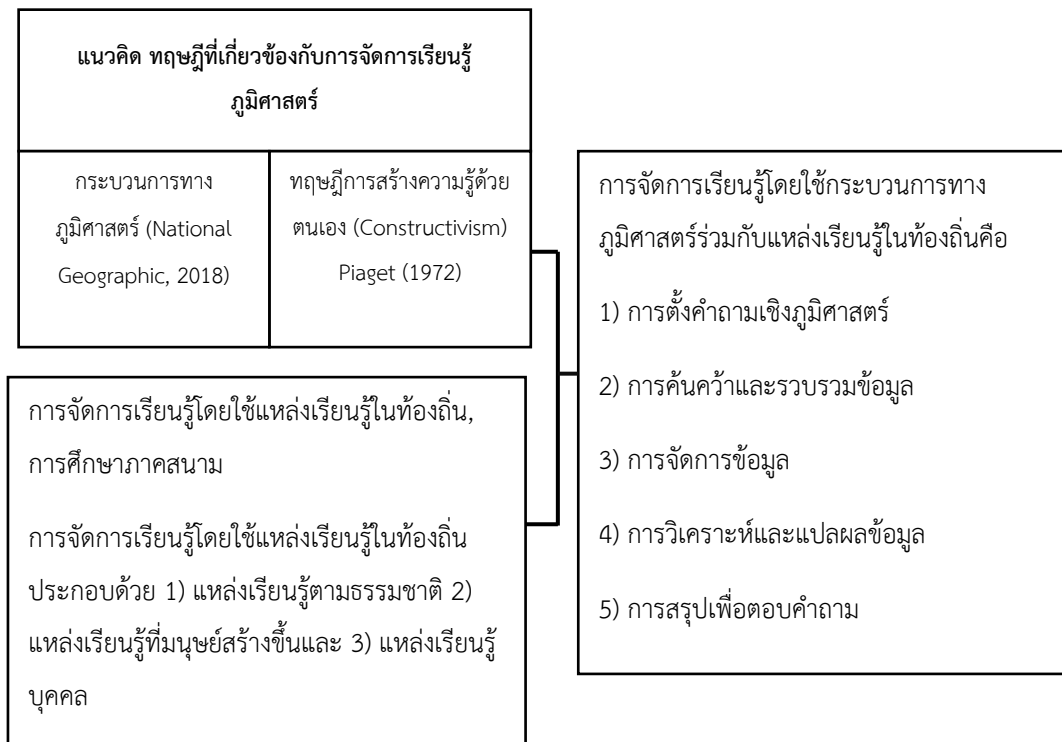
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี โดยใช้หลักการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่อยู่ภายในจังหวัดราชบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมอณรินทร์ วรรณรัตน์นางกูร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเรียนภูมิศาสตร์ทวีปเอเชียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์จะทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น (เมอณรินทร์ วรรณรัตน์นางกูร, 2562) ดังนั้นจากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์ให้สูงขึ้น

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จากการพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า ประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านบรรยากาศการเรียน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เป็นการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้สถานที่จริงที่อยู่ในท้องถิ่น นักเรียนได้สัมผัสธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยการลงมือปฏิบัติ ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ส่งผลให้บรรยากาศในการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากการจัดการเรียนรู้แบบเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ ชัยยามะ ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ทางภูมิศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และได้มีการศึกษาระดับความคิดเห็นด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (เกียรติศักดิ์ ชัยยามะ, 2563) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการให้นักเรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ และมีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้อิงใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เป็นการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ครูนำเสนอสื่อ และแหล่งเรียนรู้ทางพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี จากนั้นนักเรียนใช้ทักษะการแปลความจากภาพ สื่อ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดข้อสงสัย เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถาม และกำหนดประเด็นศึกษา 2) การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการร่วมกันเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ตามแนวคิดสำคัญทางภูมิศาสตร์ (5 Themes) เพื่อให้เกิดการคิดที่เข้าใจในระบบธรรมชาติและมนุษย์ภูมิศาสตร์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับที่ตั้ง (location) สถานที่ (place) ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (human and environment interaction) และภูมิภาค (region) 3) การจัดการข้อมูล นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นมาจัดกระทำข้อมูลเชิงพรรณนา วิเคราะห์เพื่อเตรียมข้อมูลเชิงพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยตั้งประเด็นเพื่อเตรียมข้อมูลนำเสนอตามความสามารถทางภูมิศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ ความเข้าใจในระบบธรรมชาติและมนุษย์ภูมิศาสตร์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ 4) การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลนักเรียนนำข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์อภิปราย และแลกเปลี่ยนประเด็นสำคัญทางภูมิศาสตร์และ 5) การสรุปเพื่อตอบคำถามนักเรียนร่วมกันอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อตอบคำถามเชิงภูมิศาสตร์ที่ได้ตั้งประเด็นไว้ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มาจัดการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำนักเรียนไปศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่จริง เพื่อให้ นักเรียนศึกษาและนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลเพื่อตอบคำถาม ซึ่งสามารถพัฒนาความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังภาพ

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์

บทสรุป

จากการศึกษาการพัฒนาความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการของความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้ง 3 ด้าน คือ ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ และนอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และการสรุปเพื่อตอบคำถาม ด้วยการบูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่นำไปสู่การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบธรรมชาติและมนุษย์ สามารถอธิบายและให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ นักเรียนเกิดความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น แก้ปัญหาด้วยตนเอง และเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเกิดความรู้ความเข้าใจที่คงทนถาวร

1.2 ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู นอกจากนี้ครูอาจมีการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ไปใช้ร่วมกับเทคนิค วิธีการสอนแบบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์หรือกระบวนการสืบสอบ

1.3 ความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย นักเรียนได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษา และลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้น สนุกสนาน สนใจและให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครูอาจนำวิธีการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community based learning) ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงของชุมชน พร้อมทั้งสร้างความตระหนักและความเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนกับชุมชนทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และเห็นแนวทางการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน

2.2 ครูผู้สอนอาจมีการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดไปบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัด ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธรรมชาติและมนุษย์ เกิดความสามารถในการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และสามารถตัดสินใจอย่างเป็นระบบได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2561). *ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ Geo-literacy learning for our planet : ถอดบทเรียนประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกียรติศักดิ์ ชัยยามะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียน

- มัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 15(1): 129-145.
- คมกริช บุญเขียว. (2564). “การพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขนาดเล็กใน จังหวัดสระบุรี”. *พุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(2): 16-20.
- ณพนธ์ วรรณรัตนางกูร. (2562). “การพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเรียนภูมิศาสตร์ทวีป เอเชียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยี สารสนเทศภูมิศาสตร์”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประยูร วงศ์จันทร์. (2555). *วิทยาการสิ่งแวดล้อม*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- Edelson, D. 2011. *Geo-literacy: Preparation for reaching decisions*.
www.nationalgeographic.org/news/geo-literacy-preparation-far-reaching-decisions2page1.
- National Geographic Society. (2018). *Geo - Inquiry Process Educator Guide*. Available From https://media.nationalgeographic.org/assets/file/Educator_Guide_Geo_Inquiry_Final_1.pdf
- Piaget, J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. *Human Development*, 15(1): 1-2.

